

*Др Бернадеј Бордаш, редовни професор
Правној факултету у Новом Саду*

ПРИЗНАЊЕ И ИЗВРШЕЊЕ ОДЛУКА У СТВАРИМА РОДИТЕЉСКЕ ОДГОВОРНОСТИ ПРЕМА УРЕДБИ 2201/2003 (БРИСЕЛ II BIS)¹

Сажетак: Уредба 2201/2003 (Брисел II bis) садржи јединствена правила о еџеквајтури две врсте иностраних одлука: о остваривању права на виђање дејетта и о поврајку дејетта које је пројивјравно одведено из државе њетовој уобичајеној боравишја. Рад се бави овим правилима, уз осврј на шири конјекст који обухваја правила о међународној надлежности судова држава чланица ЕУ у стварима родитељске одговорности и правила о еџеквајтури одлука о родитељској одговорности уошјетте. Значај јединствених правила се ојледа у томе да је извршење одлука судова држава чланица ЕУ у наведеним стварима аутоматско, на основу појврде коју издаје суд државе чланице који је одлуку донео, без преиспитивања од стране државе чланице извршења, чиме се даје дојринос ефикасном остваривању најбољеј иштереса дејетта.

Кључне речи: Уредба Брисел II bis, родитељска одговорност, право на виђање дејетта, пројивјравно одвођење дејетта, признање и извршење иностраних одлука у стварима родитељске одговорности, аутоматско извршење

1. Увод

Уредба Савета (ЕЗ) бр. 2201/2003 од 27. новембра 2003. године о надлежности и о признању и извршењу одлука у брачним стварима и ствари-

¹ Рад је написан у оквиру пројекта „Теоријски и практични проблеми стварања и примене права (ЕУ и Србија)“.

ма родитељске одговорности² (у даљем тексту: Уредба Брисел II bis) је први извор Међународног приватног права ЕУ који је се односи на материју породичног права са елементом иностраности. Она је ставила ван снаге Уредбу (ЕЗ) бр. 1347/2000 од 29. маја 2000. године о надлежности и о признању и извршењу пресуда у брачним стварима и стварима родитељске одговорности за заједничку децу оба брачна партнера,³ јер је убрзо после доношења ове последње прихваћена иницијатива⁴ да се законодавним актом ЕУ регулише питање узајамног извршења пресуда о праву на виђање деце и да се обезбеди једнакост све деце, без обзира на то да ли су заједничка деца брачних партнера, тако да буду обухваћене све одлуке које се односе на родитељску одговорност, укључујући мере за заштиту детета, независно од поступка који би се водио у брачним стварима.⁵

Уредба Брисел II bis има свој правни основ у тачки ц члана 61 Наслова IV (Визе, азил, имиграција и остале политике које се односе на слободно кретање лица) Уговора о оснивању ЕЗ,⁶ према којој Савет у циљу постепеног успостављања простора слободе, сигурности и владавине права доноси мере у области правосудне сарадње у грађанским стварима, које су у складу са чланом 65 неопходне ради осигурања доброг функционисања унутрашњег тржишта. Уредба је усвојена према процедури из члана 67 став 1 Уговора о ЕЗ, тј. донео ју је Савет ЕУ једногласно, на предлог Комисије, након консултовања Европског парламента и Економског и социјалног одбора.

Уредба Брисел II bis ступила је на снагу 1. августа 2004. године, а почела је да се примењује 1. марта 2005. године⁷ за тадашње државе чланице, осим за Данску, која, на основу члана 69 Амстердамског Уговора о оснивању ЕЗ, односно на основу Протокола о положају Данске, не учествује у усвајању мера из Наслова IV Уговора о ЕЗ, нити је такве мере обавезују.⁸ Након приступања ЕУ две нове државе 1. јануара 2007. године Уредба је ступила на снагу у погледу истих на те дане, као тековина права ЕУ.

² СЛ Л 338, 23.12.2003.

³ СЛ Л 160, 30.6.2000.

⁴ СЛ Ц 234, 15.8.2000.

⁵ Види став 5 преамбуле Уредбе Брисел II.

⁶ Види СЛ Ц 340, 1997; по Лисабонском Уговору о функционисању ЕУ то је члан 67 (бивши члан 61) став 4 Главе 1 Наслова V (Област слободе, сигурности и владавине права), односно члан 81 (бивши члан 65), став 1 и став 2 тачка (а).

⁷ Према одредби члана 72 Уредбе II bis одредбе чланова 67, 68, 69 и 70 (односе се на обавезе држава чланице да обавесте Комисију ЕУ о централним органима, судовима и правним лековима, о изменама и допунама анекса уз Уредбу и сл.) примењују се од 1. августа 2004. године.

⁸ Види Уговор о оснивању ЕЗ, Протокол (бр. 5) о положају Данске, ОЈ Ц 340, 10.11.1997.

2. Поље примене Уредбе Брисел II bis у стварима родитељске одговорности

2.1. Предметно поље примене

Поље примене *rationae materiae* Уредбе Брисел II bis одређује члан 1: примењује се у грађанским стварима које се односе развод брака, законску сепарацију и поништење брака (брачне ствари), с једне стране, и на грађанске ствари које се односе на утврђивање, остваривање, делегацију, ограничавање или престанак *родитељске одговорности* (родитељског права), с друге.

Родитељска одговорност дефинисана је у члану 2 Уредбе као „скуп права и обавеза који се тиче личности или имовине детета који је пресудом, или на основу самог права, или споразумом поверен физичком или правном лицу;“ укључујући право на старање и право на виђање.⁹ Родитељска одговорност обухвата нарочито: право на старање и право на виђање; старатељство и сличне институте; именовање и задатке било ког лица или тела којем је поверен надзор над личношћу или имовином детета; смештај детета у хранитељску породицу или установу за збрињавање деце; мере заштите детета у вези са управљањем, очувањем или располагањем имовином детета.¹⁰ Уредба се, међутим, *не* примењује на утврђивање или оспоравање односа родитељ-дете; на одлуке о усвојењу, на мере које претходе усвојењу, на поништење или одустанак од усвојења; на име и презиме детета; на еманципацију; на обавезу издржавања; на траст и на наслеђивање; на мере које се предузимају као последица кривичног дела које учини дете. Уредба регулише директну међународну надлежност судова држава чланица и признање и извршење пресуда донетих у једној од држава чланица у другој држави чланици у стварима родитељске одговорности.

2.2. Персонално поље примене

Уредба Брисел II bis не садржи експлицитне одредбе које би одређивале њено персонално поље примене. Оно се, међутим, може одредити из одредаба о међународној надлежности судова држава чланица у стварима родитељске одговорности.¹¹

За персонално поље примене одредби о надлежности у стварима родитељске одговорности битно је уобичајено боравиште *de facto* у једној од

⁹ Види тачку 7 члана 2 Уредбе к Брисел II bis; члан 2 се односи на дефиниције појмова коришћених у Уредби.

¹⁰ Види ставове 1 и 2 члана 1. Уредбе Брисел II bis.

¹¹ Види детаљно код R. Hausmann, *New International Procedure Law in Matrimonial Matters in the European Union*, *The European Legal Forum* (E), 4-2000/01, стр. 274.

држава чланица ЕУ. У овом контексту је значајно питање одређивање узраста, односно године живота детета. За разлику од Хашке конвенције о надлежности, меродавном праву, признању и извршењу и о сарадњи у погледу родитељске одговорности и о мерама заштите деце која прописује да се њене одредбе примењују на децу од момента рођења до 18 године живота, и Хашке конвенције о грађанскоправним последицама међународне отмице детета, која прописује да се примењује у односу на децу до њихове 16 године, Уредба Брисел II bis препушта ово питање националним правима држава чланица.¹²

3. Осврт на правила о међународној надлежности у стварима родитељске одговорности

Правила о међународној надлежности судова држава чланица у стварима родитељске одговорности одређена су имајући у виду најбољи интерес детета и водећи рачуна о мерилу тесне повезаности са територијом државе чланице (начело проксимитета)¹³.

Општа надлежност је одређена у корист судова држава чланица у којој дете има уобичајено боравиште у време подношења захтева суду (члан 8). Опште правило трпи изузетке и оно ће се применити под резервом одредби чланова 9, 10 и 12. Изузеци су утврђени у циљу да се обезбеди надлежност судова на начин да се у свим случајевима удовољи најбољем интересу детета.¹⁴

Уколико се не може утврдити уобичајено боравиште детета, надлежност судова држава чланица одредиће се на основу присуства детета на територији државе чланице (члан 13); а ако се надлежност судова ниједне државе чланице не може одредити на основу одредби чланова 8-13 Уредбе примениће се национални прописи о одређивању међународне надлежности у свакој држави чланици (члан 14 - резидуална надлежност). Најзад, Уредба прописује могућност да суд државе чланице који је на основу Уредбе надлежан у поступку чији је предмет родитељска одговорност уступи ту надлежност суду друге државе чланице ако би суд те друге државе чланице био у бољем положају да поступа у предмету (члан 15).

Општа надлежност. - Према одредби става 1 члана 8 Уредбе Брисел II bis судови држава чланица су надлежни у поступцима чији је пред-

¹² Види Practice Guide for the application of the new Brussels II Regulation, Up-dated version 1 June 2005, стр. 8; http://ec.europa.eu/justice_home/doc_centre/civil/doc/parental_resp_ec_vdm_en.pdf

¹³ Види став 12 преамбуле Уредбе.

¹⁴ Види Proposal for a Council Regulation, COM(2002) 222, СЛ Ц 203, 27.8.2002, стр. 155-178, Section 2 - Parental responsibility.

мет родитељска одговорност ако у време покретања поступка дете има уобичајено боравиште у дотичној држави чланици. Време покретања поступка као меродавно време одређује се према одредби члана 16.¹⁵ Пошто одредбе о надлежности у стварима родитељске одговорности имају за циљ да избегну ситуације у којима би могло да дође до сукоба надлежности, уколико се промени уобичајено боравиште детета међународно надлежни ће бити судови државе чланице у којој се налази ново уобичајено боравиште,¹⁶ с тим да у случају промене која настане након што је покренут поступак важи правило *perpetuatio fori*.¹⁷ Уредба, дакле, полази од тога да дете може да има само једно уобичајено боравиште, и пре него што се успостави ново, претходно мора да престане.¹⁸

Уредба не одређује појам уобичајеног боравишта детета, већ се сматра да о његовом постојању мора да одлучи поступајући суд у сваком поједином случају.¹⁹ Правило о општој надлежности не примењује се у случајевима који су прописани члановима 9, 10 и 12, који су изузеци од њега.

Изузетак: задржавање надлежности суда државе чланице према ранијем уобичајеном боравишту детета. - Иако из става 1 члана 8 произлази да промена места уобичајеног боравишта детета повлачи за собом и промену у надлежности судова држава чланица, у једном случају је направљен изузетак. Члан 9 прописује да у случају *законито* премештања детета из једне државе чланице у другу државу чланицу, у којој дете стиче ново уобичајено боравиште, суд Државе чланице ранијег уобичајеног боравишта *задржава* надлежност још три месеца од премештања детета, уколико је реч о измени пресуде о праву на виђање коју је донео суд државе чланице пре премештања детета, а носилац права на виђање и даље има уобичајено боравиште у држави чланици ранијег уобичајеног боравишта детета. Према дефиницији Уредбе право на виђање обухвата нарочито

¹⁵ Одредба члана 16 Уредбе Брисел II bis одговара одредбама члана 30 Уредбе Брисел I.

¹⁶ Види COM (2002) 222 final, стр. 9; види такође, Објашњење уз Хашку конвенцију о надлежности, меродавном праву, признању и извршењу и о сарадњи у погледу родитељске одговорности и о мерама за заштити деце (P Lagarde, Explanatory Report on the 1996 Hague Child Protection Convention, 1998) <http://hcch.e-vision.nl/upload/exp134.pdf>.

¹⁷ Види код Т. Rauscher, Parental Responsibility Cases under the new Council Regulation "Brussels II A", The European Legal Forum (E) 1-2005, стр. 37.

¹⁸ Види код Р. Stone, EU Private International Law, Cheltenham, 2006, стр. 411; Р. McEleavey, Brussels II bis: Matrimonial Matters, Parental Responsibility, Child Abduction and Mutual Recognition, The International and Comparative Law Quarterly, годиште 53, 2004, стр. 503.

¹⁹ Види COM (2002) 222 final, стр. 9; Суд ЕУ је у пресуди у предмету C-497/10 PPU *Mercredi v Chaffe*, од 22. децембра 2010. године одредио елементе на основу којих би судови држава чланица требало да утврђују – у зависности од околности конкретног случаја – где се налази уобичајено боравиште детета; види параграфе 44 – 51, а нарочито параграф 56 ове пресуде.

право да се дете на одређено време одведе у место које није његово уобичајено боравиште.²⁰ Ово правило се, међутим, не примењује ако је носилац права на виђање прихватио надлежност судова држава чланица у којој се налази ново уобичајено боравиште детета, тако што је приступио судовима а да није приговорио њиховој надлежности.

Изузетак: надлежност у стварима родитељске одговорности у случају отмице детета (противправно одвођења детета) - Други изузетак је предвиђен у одредби члана 10, која прописује надлежност у стварима родитељске одговорности у случају отмице детета, тј. у случају „противправног премештања или задржавања детета“.²¹ С једне стране, предвиђа се *задржавање* надлежности суда државе чланице у којој је дете непосредно пре противправног премештања или задржавања имало уобичајено боравиште, а с друге стране прописују се услови под којима судови друге државе чланице у коју је дете премештено или у којој је задржано успостављају међународну надлежност уколико су испуњени одређени услови. Ако се ти услови испуне, из њих се извлачи закључак да је дете стекло уобичајено боравиште у тој другој држави чланици, те ће судови те државе чланице бити надлежни у поступцима у стварима родитељске одговорности према члану 8 Уредбе Брисел II bis. Осим тога, Уредба регулише и одређена питања која се у овом склопу намећу у вези са поступком повратка детета у државу чланицу у којој је непосредно пре премештања или задржавања имало своје уобичајено боравиште. Пошто је ова проблематика предмет Хашке конвенције о грађанскоправним последицама међународне отмице деце из 1980. године (у даљем тексту: Хашка конвенција о отмици детета) Уредба Брисел II bis садржи прецизирања која ће се применити уколико су инволвиране државе чланице ЕУ.

Задржавање надлежности судова државе чланице у којој је дете непосредно пре премештања или задржавања имало уобичајено бора-

²⁰ Види тачку 10 члана 2 Уредбе.

²¹ Према дефиницији Уредбе Брисел II bis: „11. израз 'противправно одвођење или задржавање детета' означава одвођење или задржавање детета које се догоди (а) као резултат повреде права на старање које је признато пресудом или на основу самог правног прописа, или на основу споразума који има правно обавезујуће дејство на основу права државе чланице у којој је дете непосредно пре одвођења или задржавања имало уобичајено боравиште; и (б) под условом да је у време одвођења или задржавања право на старање било остваривано, било самостално, било заједнички, или би било остваривано да није дошло до одвођења или задржавања. Сматра се да се старање остварује заједнички када један носилац родитељске одговорности, на основу пресуде или по самом правном пропису не може да одлучује о месту боравка детета без сагласности другог носиоца родитељске одговорности.“

Према тачки 8 члана 2 Уредбе „носилац родитељске одговорности“ означава лице које има родитељску одговорност према детету.

вишиће. – Начело је, дакле, да у случају противправног премештања детета у другу државу чланицу или задржавања детета у другој држави чланици у стварима родитељске одговорности остају надлежни судови државе чланице у којој је дете имало уобичајено боравиште непосредно *пре њеног пребивања* премештања или задржавања. Ово начело важи све док дете не стекне уобичајено боравиште у другој држави чланици, с тим да додатно мора да буде испуњен један од следећа два услова: (а) да се свако лице, институција или друго тело које има право на старање прећутно сагласило (прихватило) са премештањем или задржавањем, или (б) да дете борави у тој другој држави чланици најмање годину дана, након што је лице, институција или тело које има право на старање сазнало или је могло да сазна где се дете налази, и дете се прилагодило новој средини, с тим да је испуњен *и један од следећих услова*: (i) да у року од једне године од дана када је носилац права на старање стекао или је требало да стекне сазнање о томе где се дете налази није поднет захтев за повратак детета надлежним органима државе чланице у коју је дете премештено или у којој је задржано; или (ii) да је захтев за повратак детета који је поднео носилац права на старање повучен, а нови захтев није поднет у року одређеном под (i); или (iii) да је случај пред судом државе чланице у којој је дете имало уобичајено боравиште непосредно пре противправног премештања или задржавања окончан према одредби члана 11(7)²²; или (iv) да је суд државе чланице у којој је дете имало уобичајено боравиште непосредно пре противправног премештања или задржавања донео пресуду о праву на старање којом се не налаже повратак детета.²³

Повраћајак дејства. – У случају противправног премештања или задржавања детета (отмице детета) од суштинске важности је да се обезбеди повратак детета у државу у којој је оно непосредно пре отмице имало уобичајено боравиште, и да о питањима родитељске одговорности, тј. о праву на старање одлучују судови исте те државе. Ова питања регулише Хашка конвенција о отмици детета чије су државе уговорнице и све државе чланице ЕУ. Однос између Хашке конвенције и Уредбе Брисел II bis регулисан је одредбама чланова 60 и 62 Уредбе,²⁴ према којима Уредба има

²² Види ниже о члану 11 Уредбе.

²³ Види детаљно код Т. Rauscher, белешка бр. 17. Parental Responsibility Cases under the New Council Regulation „Brussels IIА“, The European Legal Forum (E), 2005, бр. 1, стр. 37.

²⁴ Члан 60 Уредбе Брисел II bis гласи: „У односима између држава чланица ова Уредба има предност у примени у односу на следеће конвенције у стварима које су обухваћене пољем примене ове Уредбе: (е) Хашка конвенција о грађанскоправним последицама међународне отмице деце.“; члан 62: „1. Споразуми и конвенције на које упућују чланови 59(1), 60 и 61 и даље производе дејство у материји која није регулисана овом Уредбом. 2. Конвенције наведене у члану 60, а нарочито Хашка конвенција из 1980. године и даље производе дејство између држава чланица које су њене стране уговорнице, у складу са чланом 60.“

примат у примени у односима између држава чланица, а Хашка конвенција се примењује и даље у оној материји која није регулисана Уредбом. Члан 10 Уредбе одређује *међународну надлежност* судова држава чланица у поступцима који се покрећу поводом противправног премештања или задржавања детета, које питање Хашка конвенција не регулише. Члан 11 Уредбе примењује се када лица која имају право на старање подnose захтев надлежним органима једне од држава чланица ради доношења пресуде о повратку детета на основу Хашке конвенције о отмици детета. Ако је дете противправно премештено или задржано у држави чланици ЕУ која није држава чланица у којој је дете непосредно пре противправног премештања или задржавања имало уобичајено боравиште, у поступку у којем се одлучује о његовом повратку примениће се одредбе ставова 2-8 члана 11.

Ове одредбе имају за циљ да допуне и прецизирају одредбе Хашке конвенције о отмици детета: став 2 одређује да се приликом одлучивања о повратку детета по одредбама чланова 12 и 13 Хашке конвенције²⁵ мора обезбедити да детету буде пружена могућност да буде саслушано у току поступка (осим ако је то неприкладно с обзиром на узраст и степен зрелости детета); прописана је обавеза поступања по хитном поступку у складу са националним правом државе суда и доношење пресуде по захтеву за по-

²⁵ Члан 12 Хашке конвенције о отмици детета: “Ако је дете незаконито одведено или задржано у смислу члана 3, а на дан почетка поступка пред судским или управним органом државе уговорнице у којој се дете налази протекло је мање од годину дана од дана незаконитог одвођења или задржавања, однесени надлежни орган ће наложити хитан повратак детета.

Судски или управни орган, чак и ако је правни поступак покренут након истека рока од годину дана поменутог у претходном ставу, такође ће наложити повратак детета ако се не докаже да се дете прилагодило новој средини.

Ако судски или управни орган у држави којој је упућен захтев има разлога да верује да је дете одведено у неку другу државу, може обуставити поступак или одбацити молбу за повратак детета.”

Члан 13: “Без обзира на одредбе претходног члана, судски или управни орган државе којој се упућује захтев није дужан да наложи повратак детета ако лице, институција или друго тело које се супротстављају његовом повратку докаже: а) да лице, институција или друго тело које се стара о личности детета није стварно остваривало право на старање у време одвођења или задржавања или да се било сагласило или накнадно пристало на одвођење или задржавање; б) да постоји озбиљна опасност да би повратак изложио дете физичкој опасности или психичкој трауми или га на други начин довео у неповољан положај.

Судски или управни орган може, такође, да одбије да наложи повратак детета ако утврди да се дете супротставља повратку и да је напунило оне године и стекло степен зрелости при коме је потребно узети у обзир његово мишљење.

Приликом разматраја околности поменутих у овом члану, судски и управни орган ће узети у обзир податке који се односе на социјално порекло детета добијене од централног извршног органа или неког другог надлежног органа државе у којој се налази место сталног боравка детета.” Текст Конвенције: Сл. лист СФРЈ, Међународни уговори 7/91.

вратак детета у року од шест недеља по подношењу захтева, уз резерву одредаба о хитном поступку националног процесног права (став 3); одредба става 4 одређује да суд неће моћи да одбије да наложи повратак детета на основу члана 13 б Хашке конвенције, ако је утврђено постојање одговарајућих аранжмана који ће обезбедити заштиту детета по његовом повратку; према одредби става 5 не може се одбити повратак детета, а да се не саслуша лице које захтева повратак детета.

У складу са одредбама члана 11 прописана су посебна правила поступања у случају да се на основу члана 13 Хашке конвенције одбије захтев за издавање налога о повратку детета. Копију такве пресуде треба одмах (у року од месец дана од доношења) доставити суду (или централном органу) државе чланице у којој је непосредно пре отмице дете имало уобичајено боравиште (став 6). Уколико пред судом наведене државе чланице већ није у току поступак, суд/централни орган који прими информацију обавестиће о томе стране и позвати их да у року од 3 месеца од дана обавештења доставе поднеске у складу са националним правом да би суд могао да испита питање старања над дететом. Суд ће окончати случај, ако у наведеном року не прими поднеске (став 7). У случају да се стране у прописаном року обратe том суду, овај по спроведеном поступку може, без обзира на пресуду којом се одбија налог за повратак детета у складу са чланом 13 Хашке конвенције, да донесе пресуду којом се *налаже њовраћање детета*. Таква накнадна пресуда коју је донео суд надлежан по одредбама Уредбе биће извршна у складу са одредбама одељка 4 главе III да би се обезбедио повратак детета.

4. Признање и извршење пресуда судова држава чланица у стварима родитељске одговорности

Признање и извршење пресуда донетих у државама чланицама Уредба Брисел II bis заснива се на начелу узајамног поверења које омогућује да се разлози на основу којих се егзекватура може одбити сведу на минимум; јавне исправе и споразуми страна који су извршни у једној од држава чланица²⁶ изједначени су са пресудама у погледу примене одредби о признању и извршењу (ставови 21 и 22 преамбуле Уредбе).

Уредба регулише признање пресуда у брачним стварима и стварима родитељске одговорности донетих у некој од држава чланица у другим државама чланицама које је, начелно посматрано, аутоматско. Будући да пресуде у брачним стварима, у мери у којој потпадају под поље примене Уредбе, не захтевају извршење, правила о извршењу односе се само на

²⁶ Види члан 46 Уредбе Брисел II bis.

пресуде у стварима родитељске одговорности. Уредба Брисел II bis прописује две фазе поступка: у првој *ex parte* фази пресуда се оглашава извршном, а у другој контрадикторној се пресуда преиспитује по жалби. Осим тога, посебан поступак важи за пресуде које се односе на право на виђање детета и за пресуде које се односе повратак отетог детета. Уколико су такве пресуде потврђене у држави чланици порекла оне ће се аутоматски признати и извршити у свим осталим државама чланицама без икаквог посебног поступка (став 23 преамбуле Уредбе). Против такве потврде која се издаје у циљу олакшавања извршења пресуде не може се поднети жалба, с тим да она може да буде предмет исправке у случају материјалне грешке, тј ако не преноси верно садржај пресуде (став 24 преамбуле Уредбе).

4.1. Признање пресуда судова држава чланица у стварима родитељске одговорности

Појам пресуде. – Под пресудом се подразумева пресуда која се односи на родитељску одговорност коју је донео суд државе чланице, без обзира на назив пресуде, укључујући решење, наредбу или одлуку.²⁷ Правила о признању и извршењу односе се и на одлуке које се тичу *широшкова* поступка који су обухваћени Уредбом.²⁸

Аутоматско признање. – Признање пресуда је аутоматско, што означава да се пресуде у стварима родитељске одговорности донете у држави чланици признају у другој држави чланици *без посебне одлуке*. Уколико се против тих пресуда по праву државе у којој су донете не могу поднети редовни правни лекови, оне ће се за циљеве ажурирања података у матичним књигама аутоматски признати, без посебне одлуке у држави признања која би морала да се донесе у посебном поступку у овој другој држави (ставови 1 и 2 члана 21). Међутим, за потребе уписа података у матичне књиге странка мора да поднесе исправе прописане у члану 37, и то: препис пресуде који испуњава услове за утврђивање њене веродостојности и потврду надлежних судова или органа државе порекла издату на стандардизованом обрасцу из анекса II Уредбе. Оваква потврда садржи, између осталих, и податак о томе да се по праву државе порекла пресуде против ње не могу улагати редовни правни лекови. Тиме се обезбеђује веродостојност података садржаних у матичним књигама.²⁹

Признање пресуде као главни предмет испитивања. – Свака заинтересована странка може поднети предлог да се донесе одлука о признању или

²⁷ Тачка 4 члана 2 Уредбе.

²⁸ Види члан 49 Уредбе.

²⁹ Види код А. Borrás, *op.cit.*, пара. 63 и 105.

о одбијању признања пресуде у стварима родитељске одговорности. Ко може као заинтересована странка да поднесе предлог процењује се по националном праву државе признања пресуде, а појам се тумачи широко.³⁰ У погледу тог поступка важе правила одељка два Главе III о признању и извршењу.

Важно је, међутим, истаћи већ на овом месту, да Уредба Брисел II бис већ у првој, *ex parte* фази поступка изричито прописује да се предлог за доношење одлуке о признању може одбити само из разлога који су наведени у члановима 22, 23 и 24 Уредбе, које, дакле, суд државе чланице признања преиспитује по службеној дужности (члан 31).

Признање пресуде као преходно питање. – Уколико се питање признања пресуде у стварима родитељске одговорности појави као преходно питање у поступку пред судом једне од држава чланица, тај суд може да донесе одлуку о њему (став 4 члана 21).

Надлежни суд. – Међународно надлежни судови у поступку за признање или за одбијање признања пресуде одређени су у листи коју саставља Комисија ЕУ на основу обавештења сваке државе чланице. Објављивање и ажурирање те листе је одговорност Комисије и она се објављује у Службеном листу ЕУ и на други одговарајући начин.

Месна надлежност међународно надлежних судова држава чланица одређује се на основу *lex fori* (став 3 члана 21).

4.1.1. Разлози за одбијање признања пресуда у стварима родитељске одговорности

Неће се признати пресуда која се односи на питање родитељске одговорности уколико постоји један од следећих седам разлога:

(1) ако би признање пресуде донете у другој држави чланици било очигледно супротно јавном поретку државе чланице у којој се признање тражи, водећи при том рачуна о најбољем интересу детета; овај разлог значи да чак и очигледна супротност са јавним поретком државе чланице признања мора да се процени са аспекта најбољег интереса детета;³¹

(2) ако је пресуда, са изузетком хитних случајева, донета а да није пружена прилика да се дете саслуша и тиме су повређена основна начела поступка државе чланице у којој се признање тражи; овај разлог се цени према праву државе чланице признања, које обухвата правила Конвенције УН о правима детета из 1989. године, нарочито његов члан 12;³²

³⁰ Ibid., пара. 65.

³¹ Види код А. Borrás, *op.cit.*, пара. 73.

³² Ibid.

(3) ако је пресуда донета због изостанка, а туженом није достављен поднесак којим се покреће поступак или други с тим изједначени поднесак, у одговарајућем року и на начин како би он могао да организује своју одбрану, осим ако је несумњиво утврђено да је тужени прихватио пресуду;

(4) на захтев било ког лица које истиче да пресуда вређа његову родитељску одговорност а пресуда је донета а да том лицу није пружена прилика да буде саслушано;

(5) ако је пресуда у супротности са *касније донетом* пресудом о родитељској одговорности у држави чланици у којој се тражи признање; одлучујућа је *касније* донета пресуда, јер призната пресуда не спречава да се услед промењених околности донесе пресуда другачије садржине која има дејство од дана доношења;

(6) ако је пресуда у супротности са касније донетом пресудом о родитељској одговорности у другој држави чланици или у држави нечланици у којој дете има уобичајено боравиште, под условом да каснија пресуда испуњава потребне услове за признање у држави чланици у којој се тражи признање; или

(7) ако није поштован поступак прописан у члану 56 Уредбе који се односи на институционални смештај или смештај детета у хранитељску породицу у другој држави чланици.³³

4.1.2. *Остале одредбе о признању пресуда*

Забрана преиспитивања међународне надлежности судова државе порекла одлуке. – У поступку признања пресуда у стварима родитељске одговорности неће се преиспитивати међународна надлежност судова државе чланице у којој је пресуда донета, нити се тест повреде јавног поретка може применити на правила чланова 3-14 којима се утврђује надлежност судова држава чланица (члан 24). Ово значи да евентуална међународна ненадлежност судова државе чланице у којој је пресуда донета није разлог за одбијање признања. Констатација нарочито важи за пренос међународне надлежности у стварима родитељске одговорности на суд друге државе чланице као прикладнији за расправљање на основу члана 15, пошто пренос може да уследи након што су судови државе чланице који су надлежни по Уредби Брисел II bis као и судови државе чланице на које се преноси надлежност размотрили и образложили разлоге преноса.³⁴

Забрана пресипитивања пресуда у меритуму. – Страна пресуда не може се ни у ком случају преиспитивати по меритуму (члан 26).

³³ Види детаљније код Р. Stone, op. cit., стр. 427.

³⁴ Види код Т. Rauscher, op.cit., стр. 45.

Прекид њосџујка. – Да би пресуда у брачној ствари или у ствари родитељске одговорности *донета у држави чланици* била призната она не мора да буде правоснажна. Али, уколико је против такве пресуде уложен редовни правни лек суд државе чланице у којој се признање тражи може да прекине тај поступак.³⁵

4.2. Оглашење извршносџи пресуда судова држава чланица у стварима родитељске одговорности

Оглашење извршносџи пресуда судова држава чланица у стварима родитељске одговорности према Уредби Брисел II *bis* одвија се на основу два режима. Општи режим се примењује на све пресуде у стварима родитељске одговорности осим на пресуде о праву на виђање и пресуде којима се налаже повратак детета након његовог противправног одвођења (отмице) из државе уобичајеног боравишта. Ове пресуде подпадају под посебан, поједностављени режим, који подразумева издавање потврде, у циљу олакшавања њиховог извршења, против које се не може изјавити жалба.

Уредба говори само о извршењу пресуда у стварима родитељске одговорности јер се пресуде у брачним стварима у смислу ове Уредбе не извршавају, већ производе своје дејство *ipso iure*,³⁶ с тим да могу да буду предмет поступка признања.

4.2.1. Ојшџи режим оглашења извршносџи пресуда у стварима родитељске одговорности

Пресуде њодобне за извршење. – Да би пресуда о остваривању родитељског права над дететом донета у једној од држава чланица могла да буде извршена у другој држави чланици морају да буду испуњени следећи услови: пресуда мора да буде извршна у држави чланици у којој је донета; мора бити извршено достављање пресуде; пресуда мора да буде *оглашена извршном* у другој држави чланици (члан 28).³⁷

Након спроведеног поступка оглашења пресуде извршном њено извршење или предузимање мера извршења не потпада под поље примене Уредбе Брисел II *bis*, већ ће се применити правила националног права државе чланице извршења.

³⁵ Уколико се тражи признање пресуде која је донета у Уједињеном Краљевству или Ирској, суд државе чланице у којој се тражи признање може да прекине поступак ако је у држави порекла одложено извршење одлуке због тога што је поднета жалба (став 2 члана 27).

³⁶ Види код А. Vorrás, *op.cit.*, пара 80.

³⁷ Уколико пресуду треба извршити у Уједињеном Краљевству, односно у Енглеској и Велсу, Шкотској или Северној Ирској, она мора да буде регистрована за извршење у дојичном делу УК.

4.2.1.1. *Поступак оглашења пресуде извршном у држави извршења*

Поступак оглашења пресуде о остваривању родитељске одговорности извршном у другој држави чланици је *ex parte* поступак који се покреће на основу захтева *заинтересоване странке*. Под заинтересованом странком се не подразумева само лице (родитељ или друго лице као носилац родитељске одговорности) у чију је корист пресуда донета и дете, већ и органе јавне власти, као на пр. Јавни тужилац, у складу са националним правом државе у којој се покреће поступак.³⁸

Надлежни суд. – Суд државе чланице који је међународно надлежан да донесе одлуку о оглашењу извршности пресуде друге државе чланице одређен је Уредбом. Захтев (предлог) за доношење одлуке о оглашењу извршности подноси се суду са листе коју саставља Комисија ЕУ на основу обавештења сваке поједине државе чланице.

Месна надлежност судова са наведене листе одређује се према месту уобичајеног боравишта лица против којег се захтева извршење или према месту уобичајеног боравишта сваког детета на које се захтев односи. Уколико се ниједно од ових места не налази у држави чланици извршења пресуде, месна надлежност се одређује према месту извршења (став 2 члана 29).

Поступак подношења захтева. – На поступак за подношење захтева за оглашење пресуде извршном примењује се право државе у којој се тражи извршење (став 1 члана 30). *Lex fori* ће одредити сва питања која се одnose на начин подношења захтева, садржај, неопходне податке, број примерака, језик на којем се захтев мора саставити, да ли треба да приступи адвокат странке, и сл., осим оних која су изричито регулисана Уредбом.³⁹

Уредба прописује да подносилац захтева мора да наведе адресу на коју ће се вршити достављање на територији суда којем је поднео захтев; али ако право државе извршења не прописује овакву обавезу подносилац захтева мора да одреди пуномоћника *ad litem*.

Исправе које се прилажу уз захтев. – Уз захтев за доношење одлуке којом се оглашава извршност подnose се исправе наведене у члану 37 и 39 Уредбе. Странка која тражи захтева или оспорава признање или тражи доношење одлуке којом се оглашава извршност стране пресуде подноси: препис пресуде који испуњава потребне услове за утврђивање њене веродостојности; потврду о извршности пресуде у стварима родитељске одговорности у држави порекла (потврда се издаје на захтев сваке заинтересоване странке на прописаном обрасцу из анекса I или II Уредбе); уколико је пресуда донета због изостанка странка која тражи признање или која захтева доношење од-

³⁸ Види код А. Borrás, *op.cit.*, пара. 80.

³⁹ Види код А. Borrás, *op.cit.*, пара. 85.

луке о извршности треба да приложи и исправе из којих се може установити да је дотичној странци извршено достављање или исправу која показује да је тужени несумњиво прихватио пресуду⁴⁰; ако неопходне исправе нису поднете суд може да одреди рок за њихово подношење, или да прихвати друге исправе које су изједначене са прописаним, али на основу података којима располаже може да одлучи да се исправе не поднесу (став 1 члана 38); превод исправа, на захтев надлежног суда (превод мора да буде оверен од стране лица које је за то овлашћено у једној од држава чланица). У погледу исправа које се подносе не тражи се легализација, нити било каква слична формалност.

Одлука суда извршења. – Надлежни суд доноси своју одлуку по захтеву без одлагања. У овој фази поступка ни лице против којег се тражи извршење, ни дете не може поднети никакав поднесак поводом захтева (став 1 члана 31). За разлику од Уредбе Брисел I, по чијим правилима суд извршења утврђује само да ли су испуњени формални услови за оглашење извршности стране пресуде, а не испитује постојање разлога због којих би се оглашење извршности могло одбити, Уредба Брисел II bis изричито прописује да се захтев за оглашење извршности пресуде у стварима родитељске одговорности може одбити само из разлога који су одређени у члановима 22, 23 и 24; а страна пресуда се не може ни у ком случају преиспитивати у меритуму (ставови 2 и 3 члана 31). С обзиром на то да је ово *ex parte* поступак, на постојање разлога на основу којих се може одбити егzekватура суд пази *ipso iure* службеној дужности.

Ако страна пресуда садржи одлуке о више спорних питања, а не може се дозволити извршење свих тих одлука, надлежни суд дозвољава извршење једне или више таквих одлука; и сам подносилац предлога може тражити да се огласи извршност само одређених делова пресуде.⁴¹

Обавештавање о одлуци. – Суд ће без одлагања извести подносиоца захтева о одлуци која је донета поводом његовог захтева. Обавештавање се врши у складу са правом државе чланице у којој се спроводи извршење (члан 32).

4.2.1.2. Жалба *ipso iure* одлуке о оглашењу извршности пресуде

Против одлуке коју суд државе извршења донесе поводом захтева за оглашење извршности пресуде донете у другој држави чланици свака странка може да уложи жалбу. Она се подноси суду који је одређен као међународно надлежни суд од сваке поједине државе чланице и који се налази на листи Комисије ЕУ у складу са чланом 68 Уредбе. Суд државе чла-

⁴⁰ Види члан 37 Уредбе.

⁴¹ Види члан 35 Уредбе Брисел II bis.

нице одлучује о жалби у контрадикторном поступку⁴², без обзира на то да ли је то парнични или ванпарнични поступак, о чему одлучује *lex fori*.⁴³

Уколико жалбу улаже *сїранка која је їоднела захїев* за оглашење извршном пресуде донете у једној од држава чланица странка против које се тражи извршење биће позвана да приступи жалбеном суду. Ако та странка не приступи суду примениће се одредбе члана 18 (испитивање допуштености тужбе) које прописују како суд државе чланице, који је надлежан по одредбама Уредбе у поступку чији је предмет родитељска одговорност, поступа да би се обезбедило поштовање права одбране туженог који има уобичајено боравиште у другој држави чланице (став 4 члана 33).

Жалба против одлуке о оглашењу извршности подноси се у року од месец дана од дана достављања; ако странка против које се тражи извршење има уобичајено боравиште у другој држави чланице, а не у оној у којој је оглашена извршност, рок за жалбу износи два месеца од дана када је достављање извршено тој странци лично или у њеном стану (став 5 члана 33).

4.2.1.3. *Жалба їроїив одлуке їо жалби на одлуку о оїлашењу извршности*

Одлука коју међународно надлежни суд државе чланице донесе по жалби на одлуку о оглашењу извршности стране пресуде може се даље оспоравати, али само жалбом и пред судовима које свака држава чланица одреди⁴⁴ за ову сврху о чему Комисија ЕУ саставља листу. Листа се објављује у Службеном листу ЕУ и на други одговарајући начин (члан 34). Уредба не регулише поступак за подношење овог правног средства, одакле следи да се примењују правила *lex fori*.

4.2.1.4. *Прекид їосїїуїка*

Суд државе чланице пред којим је поднета жалба против одлуке о оглашењу извршности или жалба против одлуке по жалби на одлуку о оглашењу извршности (чланови 33 и 34) може, на захтев странке против које се тражи извршење прекинути поступак ако је у држави порекла пресуде поднета редовна жалба против пресуде, или ако рок за подношење такве жалбе још није истекао. У овом последњем случају суд може да одреди рок у коме треба поднети жалбу.⁴⁵

⁴² Ставови 1-3 члана 33 Уредбе.

⁴³ Види код А. Vográs, *op.cit.*, пара. 92.

⁴⁴ Даље оспоравање одлуке донете по жалби треба омогућити у касационом поступку или другом поступку по ванредном правном леку, види код А. Vográs, *op.cit.*, пара. 93.

⁴⁵ Ако је пресуда донета у Ирској или Уједињеном Краљевству уважавају се специфичности њиховог правног система, те се сваки облик жалбе који је предвиђен по праву државе порекла сматра редовном жалбом (члан 35 Уредбе).

4.2.2. Посебан режим извршења одређених пресуда о виђању дејетета и пресуда којима се налаже повратак дејетета

Најрадикалнија новина Уредбе Брисел II bis је посебан режим аутоматског извршења две врсте пресуда (чланови 40-44). Он подразумева да се те пресуде извршавају у другој држави чланици без потребе да се тамо огласе извршнима, и без могућности супротстављања признању пресуде, под условом да је у држави чланици њиховог порекла издата посебна *пошврда*. Та потврда има своје дејство само у границама *извршности пресуде*.⁴⁶ Против издавања потврде нема места жалби; у погледу исправљања потврде меродавно је право државе порекла.⁴⁷

Аутоматски режим извршења примењује се у погледу пресуда које се односе на: (1) право на виђање, и (2) повратак дејетета који налаже пресуда донета на основу става 8 члана 11.

Међутим, одредбе о аутоматском извршењу не спречавају носиоца родитељске одговорности да тражи признање и извршење пресуде у складу са правилима општег режима која прописује Уредба.⁴⁸

4.2.2.1. Аутоматско извршење пресуда о праву на виђање

Право на виђање које је установљено извршном пресудом донетом у једној од држава чланица биће признато и извршено у другој држави чланици а да при том неће бити потребе за оглашавањем извршности у овој другој држави чланици, нити ће бити могуће супротставити се признању и извршењу. Да би овакво аутоматско извршење могло да се спроведе пресуда мора да буде потврђена у држави чланици порекла пресуде (став 1 члана 41 Уредбе). Имајући у виду разлике у правима држава чланица, а да би се остварило овакво извршење Уредба прописује да суд државе порекла пресуде може да, упркос томе што национално право не прописује извршност по самом праву, огласи да ће пресуда бити извршна, без обзира на било коју жалбу која је могућа по националном праву. Разлог овог посебног аутоматског режима извршења лежи у природи права на виђање које би требало да се остварује ефикасно и брзо. Протек времена, наиме, не иде у корист најбољег интереса дејетета јер ако родитељ (или други носилац родитељског права) не може да одржава контакт са дејететом прети отуђивање између њих. С друге стране, право на виђање је подложно променама у складу са мењањем околности о чему се, по правилу, доноси нова пресуда.⁴⁹ Сама Уредба прописује да се пресуда донета у некој од држава члани-

⁴⁶ Види члан 44 Уредбе.

⁴⁷ Види члан 43 Уредбе.

⁴⁸ Став 2 члана 40 Уредбе.

⁴⁹ Види код Т. Rauscher, *op.cit.*, стр. 45.

ца која је снабдевена потврдом о извршности коју ставља судија државе порекла пресуде неће извршити у другој држави чланици уколико је она у супротности са каснијом пресудом (друга реченица става 2 члана 47).⁵⁰

Судија (а не суд) државе порекла пресуде издаће *йойверду* ако су испуњени следећи кумулативни услови: (i) уколико је пресуда донета због изостанка – да је лицу које није приступило суду достављен поднесак којим се покреће поступак или друга с њим изједначена исправа у одговарајућем року и на начин како би оно могло да организује своју одбрану, или да је лицу достављена исправа али не у складу са наведеним условима, али да је упркос томе установљено да је оно прихватило пресуду; (ii) да је свим странама којих се тиче пресуда пружена прилика да буду саслушана; и (iii) да је детету пружена прилика да буде саслушано, осим ако би саслушање било неприкладно због дететовог узраста или зрелости.

Потврда се издаје на језику на којем је састављена пресуда, према стандардизованом обрасцу који чини саставни део Анекса III Уредбе. Уколико право на виђање у време доношења пресуде укључује прекограничну ситуацију потврда се издаје по службеној дужности чим пресуда постане извршна, макар и привремено, у држави порекла. Међутим, ако прекогранични елемент настане тек накнадно, потврда ће се издати на захтев једне од страна (члан 41).

4.2.2.2. Аутоматско извршење пресуда којима се налаже повратак деце које је илегално одведено

Да би се обезбедила ефикасност механизма који Уредба прописује за случајеве противправног одвођења детета уколико су инволвиране државе чланице ЕУ, одредбом тачке б става 1 члана 40 и одредбама члана 42 прописано је аутоматско извршење пресуда којима се налаже повратак детета у државу чланицу у којој је непосредно пре противправног одвођења (премештања или задржавања) имало уобичајено боравиште. Аутоматско извршење се односи само на пресуду којом се налаже повратак детета након пресуде суда државе чланице у коју је дете противправно одведено да се на основу члана 13 Хашке конвенције о отмици детета из 1980. године одбије да се наложи повратак тог детета.⁵¹ Такву пресуду доноси суд државе чланице у којој је непосредно пре противправног премештања или задржавања дете имало уобичајено боравиште и то само након што су судови државе чланице у коју је дете противправно одведено одбили пресудом да наложе повратак детета (види став 8 члан 11 Уредбе). Да би се упркос одбијајуће пресуде судова те друге државе чла-

⁵⁰ Види ниже наслов 4.3. Извршење пресуде.

⁵¹ Види горе, наслов 4.1.2. Изузетак: надлежност у стварима родитељске одговорности у случају отмице детета (противправног одвођења детета).

нице обезбедио повратак детета, супротна пресуда судова државе чланице у којој је непосредно пре противправног одвођења дете имало уобичајено боравиште мораће да буде на основу члана 42 Уредбе *аутоматски извршена*. Како немачки аутор Раушер наводи оваква аутоматска извршност и промптно извршење пресуде је једини начин да се избегне бескрајна борба између судова држава чланица.⁵²

Ако је повратак детета наложен извршном пресудом донетом на основу става 8 члана 11 Уредбе Брисел II bis у држави чланици, та пресуда ће бити призната и извршена у другој држави чланици а да при том неће бити потребе за оглашавањем извршности у овој другој држави чланици, нити ће бити могуће супротставити се извршењу. Да би овакво аутоматско извршење могло да се спроведе пресуда мора да буде *још извршена* у држави чланици порекла пресуде (став 1 члана 42 Уредбе). Имајући у виду разлике у правима држава чланица, а да би се остварило овакво извршење Уредба прописује да суд државе порекла пресуде, којом се налаже повратак детета на основу одредабе става 8 члана 11, може да огласи да ће пресуда бити извршена без обзира на било коју жалбу која је могућа по националном праву, чак и у случају да национално право не прописује извршност по самом праву.

Судија државе порекла пресуде издаће *јошврду* само ако су испуњени следећи кумулативно постављени услови: (i) да је детету пружена прилика да буде саслушано, осим ако би саслушање било неприкладно због дететовог узраста или зрелости; (ii) да је свим странама којих се тиче пресуда пружена прилика да буду саслушана; и (iii) да је суд приликом доношења пресуде којом се налаже повратак детета узео у обзир разлоге и доказе на основу којих је одбијен захтев за повратак детета на основу члана 13 Хашке конвенције о отмици детета из 1980. године; у случају да суд или други надлежни орган предузима мере ради заштите детета након његовог повратка у државу у којој има уобичајено боравиште, у потврди морају да буду наведени детаљи таквих мера (став 2 члана 42).

Судија државе порекла пресуде издаје *јошврду* по службеној дужности, на језику на којем је састављена пресуда и према стандардизованом обрасцу који чини саставни део Анекса IV Уредбе.

Како је већ наведено против издавања потврде се не може уложити жалба.⁵³ Ово, међутим, не значи да она страна која је противправно одвела дете остаје без правног средства против пресуде на коју се односи потврда. У предмету *Иниа Ринау* општи правобранилац наводи да та страна мо-

⁵² Види код Т. Rauscher, op.cit., стр. 45.

⁵³ Види члан 43 Уредбе који се односи подједнако на став 1 члана 41 (пресуда која се односи на виђање детета) и став 1 члана 42 (пресуда којом се налаже повратак детета које је противправно одведено из државе уобичајеног боравишта).

же, у складу са националним правом државе порекла пресуде (то је држава у којој је дете непосредно пре противправног одвођења имало уобичајено боравиште), уложити жалбу против *саме њој извршене пресуде*, на пример због непоштовања одредби члана 11; уколико би у таквом случају жалбени суд поништио пресуду, тиме би и потврда изгубила дејство. У том смислу се схвата и одредба члана 44 Уредбе на основу које потврда има дејства само у границама извршности пресуде.^{54 55}

4.2.3. *Признање и извршење јавних исправа и споразума*

Документи који су састављени у форми јавних исправа или регистровани као јавне исправе и који су *извршени* у некој од држава чланица, као и споразуми између страна који су *извршени* у држави чланици у којој су закључени признају се и оглашавају извршним под истим условима као пресуде (члан 46 Уредбе Брисел II bis). Споразуми обухватају како приватне споразуме које стране закључују, тако и оне који се закључују пред органима власти.⁵⁶

Имајући у виду поље примене *rationae materiae* Уредбе ова одредба има велики значај у стварима родитељске одговорности, имајући у виду тенденције у развоју супстанцијалног права у стварима родитељске одговорности које подржавају или подстичу споразумевање родитеља или уопште носилаца родитељске одговорности у питањима старања о детету.⁵⁷

Јавне исправе и споразуми у контексту родитељске одговорности могу да буду не само оглашене извршним, већ се могу и признати, и то под истим условима као и пресуде. Значи да се поводом признања и оглашења извршности по службеној дужности преиспитује постојање неког од разлога за одбијање признања и извршења.⁵⁸

4.3. *Извршење пресуда*

Уредба регулише само поступак егзекутуре пресуда донетих у једној од држава чланица а не сам извршни поступак. У погледу тог поступка меродавно је право државе чланице у којој се спроводи извршење. Свака пресуда коју је донео суд државе чланице која је у другој држави чланици оглашена извршном у складу са правилима општег режима Уредбе, као и пресуда која је у складу са правилима о аутоматској извршности потврђена по одредбама

⁵⁴ Види предмет C-195/08 PPU, Inga Rinau, мишљење општег правобраниоца Шарпстоунове, 1. јули 2008, пара. 92-93.

⁵⁵ Види, такође, ниже, наслов 4.3. Извршење пресуда.

⁵⁶ Види Practice Guide for the application of the new Brussels II Regulation, Up-dated version 1 June 2005, стр. 10.

⁵⁷ Види код Г. Ковачек-Станић, Упоредно породично право, Нови Сад, 2002.

⁵⁸ Види код А. Borrás, op.cit., пара. 61.

Уредбе (став 1 члана 41 и став 1 члана 42) извршиће се под истим условима као да је донета у држави чланици у којој треба спровести мере извршења.

Међутим, пресуда о праву на виђање и пресуда која се односи на повратак детета која потпада под режим аутоматске извршности не може да буде извршена ако је у *сујројносџи са каснијом извршном љресудом* (став 2 члана 47). О значењу ове одредбе изнео је мишљење општи правобранилац у предмету *Иња Ринау* у вези са пресудом којом се налаже повратак детета које је противправно одведено (премештено или задржано) из државе чланице у којој је имало своје уобичајено боравиште.⁵⁹ Према овом мишљењу *каснџа извршина љресуда* је она која је донета у поступку поводом жалбе у држави порекла пресуде којом се преиначује прва пресуда и тиме спречава извршење потврђене пресуде.⁶⁰ У пресуди у предмету *Дорис Повсе љројшв Мауро Алџаџо*⁶¹ Суд ЕУ је изрекао да, у смислу друге реченице става 2 члана 47 Уредбе, *сујројносџи* потврђене пресуде са *каснџом* извршном пресудом може да буде утврђивана само „у односу на евентуалне пресуде које су касније донели надлежни судови државе чланице порекла пресуде.“⁶²

5. Закључак

Међународно приватно право ЕУ у материји признања и извршења одлука у стварима родитељске одговорности је, с једне стране, уподобљено са начелима која важе за одлуке у брачним стварима, као и грађанским и трговинским стварима, али, са друге стране садржи јединствена правила за одлуке о виђању детета и одлуке о повратку детета које је противправно одведено.

Циљ тих јединствених правила је ефикасност у остваривању како права на виђање детета, тако и у обезбеђивању повратка противправно одведеног детета. Ради тога Уредба садржи посебна правила о међународној надлежности, која представљају изузетак од правила о општој међународној надлежности, али и посебна правила аутоматског извршења одлука надлежних органа других држава чланица, која су замислива само међу државама које су чланице међународне организације попут Европске уније, чији правни поредак има примат над националним правом држава чланица. Државама које нису чланице ЕУ остаје да се у погледу остваривања права на виђање детета и извршења одлука о повратку противправно одведеног детета уздају у механизам Хашке конвенције о грађанскоправним аспектима међународне отмице деце у садејству са одговарајућим правилима домаћег права.

⁵⁹ Види предмет C-195/08 PPU, *Inga Rinau*; Мишљење општег правобраниоца Е. Sharpston, пара. 93.

⁶⁰ *Ibid.*

⁶¹ Види предмет C-211/10, *Doris Povse v Mauro Alpagó*, пресуда, 1. јули 2010.

⁶² *Ibid.*, пара 76, 77-78.

*Bernadet Bordaš, Ph.D., Full Professor
Faculty of Law Novi Sad*

Regulation 2201/2003 (Brussels II bis) on Recognition and Enforcement of Judgments in Matters of Parental Responsibility

Abstract

Regulation 2201/2003 (Brussels II bis) contains unique, special rules on exequatur of two types of foreign judgments: on the right to visitation and on the return of the child abducted from the state of her/his habitual residence. The paper discusses these rules, with reference to the broader context that includes rules on international jurisdiction of courts of EU Member States in matters of parental responsibility, and rules of exequatur of foreign judgments on parental responsibility in general. The importance of the unique rules is reflected in the fact, that the enforcement of judgments of the courts of EU Member States in these matters is automatic, which means without the need of any special procedure, on the basis of certificates issued by the court of a Member State that has given the judgment, and without review by the Member State of enforcement, thus contributing to the effective exercise of parental responsibility in the child's best interests.

Key words: Brussels II bis Regulation, parental responsibility, right of visitation, seeing a child, unlawful removal of a child, recognition and enforcement of foreign judgments in matters of parental responsibility, automatic exequatur